

egész. (Ha az ember tudja, hogy van egy baráti ház Kensingtonban, ahová megérkezhet váratlanul éjszaka a repülőtérről.) Örültem, hogy megismerhettem a végtelenül rokonszenves, kitűnő öcsédet is.

Szeretettel ölelünk

Cipi

(Petőfi Irodalmi Múzeum, Kézirattár, V. 4741/188/81)

Láng György – valószínűleg az íróról és zeneszerzőről van szó (1908–1976), aki zenei tárgyú regényeivel aratta legnagyobb sikereit (A TAMÁS-TEMPLOM KARNAGYA stb.). Az 1950-es években nem publikálhatott, éttermekben zongorázott. – *Tormay Cécile-nek* – Ottlik Géza első írásai a *Napkeletben* jelentek meg 1931-ben: APRÓ ÍRÁSOK (ESTE, PJOTR, KETTEN AZ ISKOLAPADBAN, 1931/5), EGYEDÜL (1931/8), de csak rövid ideig volt munkatársa Tormay Cécile folyóiratának. – *A Harcourt, Brace kérdőívére* – a New York-i Harcourt, Brace and World kiadónál jelent meg 1966-ban angolul az ISKOLA A HATÁRON. – *I definitely and most emphatically...* – határozottan és igen nyomatékosan visszautasítom, hogy összefoglalást adjak önöknek a könyvemről. Ilyen nincs. Végzetes tévedés egy regényt összegezni a borítón, vagy reklámszöveget készíteni a cselekményéről, a céljáról vagy bármiről. Aki tudni akarja egy regényről, hogy az micsoda, annak el kell olvasnia. Az olvasóknak – javított angolsággal persze – mondjanak valami olyasmit, hogy „a szerző alkalmasint úgy véli, hogy a regények nem hordoznak üzeneteket, nem alkotnak jellemeket: egyszerűen nem mondani akarnak valamit, hanem lenni akarnak valami. Ami pedig az összefoglalást illeti: a regény eleve a legkülönfélébb összefoglalások összefoglalása, azaz magasan szervezett, sűrített szerkezet, amit nem szabad megpróbálni újra szétszedni”. – *Kati* – Tábori Pál felesége. – *Párist nem nagyon szerettem* – Tábori Pál 1962-től a PEN nemzetközi íróalapjának (International Writer’s Fund) főtitkára. Ez a szervezet hívta meg Ottlik Gézát 1968-ban két hónapra. (L. Tábori Pál hivatalos, angol nyelvű levelét – London, 1968. február 23. OSZK Kézirattár, Ottlik-hagyaték.) – *Vera* – Berény Sós Vera, Berény Róbert lánya, Ottlik Géza 1956-tól Angliában élő barátja. – *Öcsédet...* – Tábori György, George Tabori (sz. 1914-ben) angol, amerikai, német író, színházi rendező, színész. Apjuk, Tábori Kornél (1879–1944) író, újságíró. Tábori György, akárcsak bátyja, 1937-ben költözött Angliába. A II. világháború alatt a BBC egyiptomi és izraeli tudósítója volt. 1949-ben az USA-ba költözött, jelenleg többnyire Ausztriában, illetve Németországban él; egy darabját Budapesten is bemutatták.

(Köszönöm Lengyel Baláznak és Lengyel Péternek a kutatás és a publikálás lehetőségét.)

Szántó Piroska

ITT LAKTUNK

– Melyikről szeretnél inkább írni? Illés Endréék vagy Illyés Gyuláék lakásáról? Most jelenik meg újra, tudod, az a könyv, ahová Pista írt a Babits lakásáról. Kibővítve. Hát válassz, melyiket szeretnéd – telefonált Erki Edit.

– Én a miénket szeretném megírni. Azt igazán én tudom a legjobban.

– De azt csak akkor lehet, hogyha már elhaláloztatok, tudod!

Tudom.

És most mégis megírom. Hiszen lényegében elhaláloztunk, ha én még nem is. A Vas Istvánék lakását írom. Most Pannival lakom itt, Pannival, aki természetesen velünk lakott, a legkisebb s a legsötétebb szobában, pedig ő szerezte a lakást. Ahogy ő szervezte az egész életünket, kezelte a pénzt, amit kerestünk, és védett a külvilág ellen – néha túlságosan is.

– Nézzetek ki! – parancsolta Panni, mikor először jártunk lakásnézőben, amint kijutottunk a furcsán zegzugos, sötét előterekből a Dunára néző két nagy szoba hármastású ablakához.

1963 februárja van. Köd úszik a Duna felett, sűrű tejfehér köd, csak az ablakaink táján oldódik kicsit szürkévé. És világít a vastag fehér ködben a még festetlen büszke főpillérje az Erzsébet hidnak. És feszül a két part pillérje között a vérpiros szerelőszőnyeg, föl-le sétálnak rajta munkások, sirályok csapkodnak és lebegnek a kis fekete építőfigurák között, s fel-fellebbenve, kavargva csaknem az ablakainkat súrolják.

– Itt lakhatnánk, és ezt nézhetnénk mindennap – csak állunk dermedten a bűvölettől.

Abban az időben csak lakásért lehetett lakást cserélni, halálos titokban kellett tartanunk, milyen sok-sok pénzért volt hajlandó cserélni a tulajdonos, s azonkívül, hogy nem bízott az ilyen író-, festőnépség ígéretében, még az archimedesi csavar törvényét is ismerte. Mi csak kérdeztük, egyre kérdeztük a lakásról tárgyaló Pannitól: „Adja a Groza?” – Nem, pokoli ember, mindig többet követel – jön haza csüggedten Panni, s másfél évbe telik, amíg sikerül megegyeznünk, s végül is az édesanyám sirjára esküdtem meg, hogy soha senkinek sem árulom el, mennyit fizettünk neki. Nem is árultam el, csak évekre belerokkantunk anyagilag. Mindegy. Mienk lett a Duna, mindjárt produkált is a kedvünkért egy áradást, a kimosott fatörzseken büszkén utazó sirályokkal, az elöntött alsó rakparttal. De az úszó jégtáblák finoman súrlódó hangja is, a hóprémes lepényen jó egyetértésben tanyázó, együtt utazó vadkacsák, varjúk és sirályok társasága is a mienk lett, még csóka is akadt közöttük, nem kellett nélkülöznöm az Egyetemi-templom tornyából a pesti lakás ablakába szoktatott csókáimat sem. Az alsó rakpart még nem épült meg, tökéletes falu vett körül bennünket, azóta már megnőtt az a fiatal hársfa, ami alatt borsót fejtett s nagy kék lábosba szilvát magvált a szomszéd házmester feleségestül. A hidon még villamos járt, s a tabáni templom előtti kis teret még nem rontották el a műházak (lásd Rónay György szépséges verse: *Egy tér halálára.*)

És a Duna ott nyugtalankodik a két nagy szoba ablaka alatt, iszonyú könnyelműség és óriási vigasz, ahogy lopjuk az időt állva és kibámulva az ablak előtt. Csoda a víz nekünk, megnyugtató, gyógyszer minden baj ellen, és folyik – mióta? –, s egy percre meg nem áll.

Hát igen, mire odajut az ember, hogy nézheti a vizet. De addig miféle tekervényeken kell áthatolni! Valaha a háziúré volt az egész első emelet, és mostanra három lakás lett belőle. A mienk konyhabejárátú. Nagyon szép volt ez valaha falun, de aki benyit hozzánk, mégiscsak megdöbben – hiába húzunk keresztbe egy függönyt, hogy elfedje a gáztűzhelyet, a szagot nem fedheti el, s a fogas és a tükör között tétován téblábol a vendég. Terelni kell befelé, előbb egy tökéletesen sötét, apró előszobafélébe, a fennhézódon hallnak nevezett, fűthetetlen és számos, udvarra nyíló, tehát nem világító ablakkal veszélyeztetett, azazhogy betörésnek kitétt helyiségbe, ami voltaképpen az ebédlő funkcióját tölti be, szövésig lekopott szőnyeggel letakart padlóján a tekintélyes, régi, kihúzható hatalmas asztallal, köréje idővel majd komoly székek is kerülnek,

de egyelőre még nagyon oda nem illő üléshelyek hurcolódnak mellé, ha a barátaink netalán nálunk vacsoráznak.

A fürdőszoba, barátaink véleménye szerint, kizárólag ipari múzeumokba illő csaptelepe vonzó ellentétben áll a kád kényelmével – óriási, vaskos testű fémkád, Jónás, a hajdani híres pesti viziló is beleférne, sőt kinyújtózhatna benne. A zuhany rózsája pontosan olyan, mintha elsődleges funkciója gáz általi népirtás volna. Egy Auschwitzot megjárt barátunk furcsálkodva szemléli – viszont működik, nem úgy, mint az az új termék, amivel egy képeladás mámorában könnyelműen kicseréltettem. A mellékhelyiségek bősége – külön „cselédszoba”, külön „külső vécé”, külön, de parányi kamra, riasztó volna, ha nem derülne ki, hogy például tévémegszállás esetén mennyire hasznos, ha az ember kiírhatja: „vécé, kézmós”. De új neve születik, és örökké rajta marad az, hogy: ANTOLOGIA. Mert költők és prózairók elkezdenek odaillő verseket írni a falra – ha egy-egy vendégem ceruzát kér, már tudom, hogy használni óhajta a pompás helyet s a meszelt falait. Úgy tűnik, a műfaj nemzetközi, mert angol és francia rigmus is kerül. Magyarul pedig a legéteirbb költő írja a legrondább disznóságot, s az a költő barátunk, aki nem röstell verseiben dúskálni ezeken a tájakon – alul, felül, körül, belül – írja az egyetlen tárgyilagos tény: „Itt jó volna befűteni, ezt kívánja Juhász Feri.”

Kétségtelen, hogy miénk az egyik legszebb kilátás Pestre, jót kanyarodik előttünk a Duna, az Erzsébet híd meg egyszerűen benéz hozzánk, a belvárosi templom elé feszül a pesti hídfő, balról ezer fénye csillog a sok vendéget fogadó városunk büszke Lánchídjának, s rügyezéstől lombhullásig díszíti Pista ablakának északi harmadát a bepillantó gesztenyefasor harmadik tagja. Zöld patinás a belvárosi szerb templom kecses tornya, és, sajnos, takarja a Vigadó épületét az „új” Intercontinental. Jaj, csak szeresse Pista ezt a lakást, istenem. Eleget költözött életében, és a Papnövelde utcai igazán az otthona volt. Hiszen ő pesti, pesti és nem budai. Meg fogja szokni vajon?

Most fordul a teherautó utolsó, Magdi maradt velem a régi lakásban, hozott kávét termoszban, csak megszorítja a kezemet, ahogy még utoljára kinézek a Károlyi-kertre, mégiscsak itt voltunk fiatalok, jaj, hová lesz a belváros ezután, hová fúj ez a szél?

Óriási népünnepély keretében zajlik maga a beköltözés is. Összeszaladnak az emberek segíteni, hurcolkodnak, mint egy hangyabolyban. Kellenek is, mert a volt tulaj (használati nevén Groza) és neje pontosan erre a napra hagyta a téli krumplikészletük lecsirázását, ülnek a konyha közepén egy óriási halom mellett – egyszerűen nem lehet belépni.

– Hogy tisztuljunk már innen, ugye? – néz fel szemrehányóan Groza. – Ezt a napot beszéltük meg? – Persze hogy ezt, hajaj! És a hatalmas csillárjuk is fent van még, millió csúnya apró csilingelő üvegből készült, hordó nagyságú randaság – szerencsére Karcsi (keresztkomám és keretezőm) meg Rudi (lakatos, Pista volt sógora) óvatosan leemeli – mindkettő jó ízlésű férfiú, hát rám néznek:

– Vágjuk a földhöz? Véletlenül.

– Jaj, jó volna, persze, de sajnos...

A vasketrecszerű könyvesládákkal egyszerre futnak be Pista meg a fiúk, Szabolcs, Zoli, Vasy, Gyuri, ugranak neki, s hurcolják széjjel a helyükre, a könyvespolcokat már felrakta Karcsi meg Rudi. Szabolcs papája fedezi fel Pista szobájában a falban úszó áramot, én a „cselédszobán” átvonuló kémény füstszivárgását, és valamennyien együtt azt a lesújtó tény, hogy a cserépkályhákat át kell rakatni, a redőnyök használhatatlannak, s ha nem akarjuk Pannit udvarszagban és sötétben tárolni, hát ajtót kell törni az én szobám (műterem!) s az övé között. Én vagyok ötvenegy éves, Pista ötvennégy, Panni ötvenkilenc. Érdemes még erre a kis időre kialakítani egy lakás arcát?

És kialakult, olyan véglegesre, hogy az első elrendezés óta nem változott, csak időnként vándorolt a kis dívány, ha valamelyikünk betegszobába vonult. Nem kellett „rendezni”. Pista óriási, fertelmes, kiadóból örökölt íróasztala természetesen a szoba bal sarkába kerül, melléje a külön kis írógépasztal, hogy balról kapják a világosságot. Az íróasztalt állandóan olyan kézirat-, gépirathalmok borítják, hogy ha Pista ott akar írni, hát kaparnia kell egy kicsike helyet közöttük. Fontos tárgyak szegik körül az asztal peremét és potyognak le róla minden mozdulatra. Pipatartó és ceruzás doboz, egy kódarab a Via Appiáról, kis fekete medve fából, dohányzacskók és hamutartók közé bújjik Radnóti abdai szobrának kis agyagmodellje, Varga Imre ajándéka. Az ugyancsak kiadótól örökölt nehézkes fekete fiókos szekrény a fél ajtót elzárja, rajta Fekete Tamás *Folyosó* című szobra, Pista szereti a szobrokat, a falon Goldmann György élőmaszkja Etiről és Vali zaire-i ajándéka, egy igazi népi harci maszk. A falakat különben könyvespolcok takarják, de a nemes arányú szobák itt igazán jó magasak, a könyvespolcok és a mennyezet között még van hely a képeimnek, három képnek, amit Pista helyesel a szobájában. Ott van Vas Évi két gyönyörű képe, istenem, milyen jó festő volt, meghalt fiatalon, ki tud róla? A legszebb portrét festette a huszoneves Pistáról s a tizenéves önmagáról. Szanaszét fal-, könyvespolc előtt, íróasztal körül régi lemeztárolókban (amik engem mindig a „hiba van a kocsiban”-t jelző, az útra kitett autómicsodára emlékeztetnek) rengeteg lemez. Zenélhetek? – szól át hozzám Pista, mert engem festés közben zavar a zene, ebben is különbözök más tisztességes festőktől, én mondókákat vagy verssorokat ismételvek magamban, ha dolgozom. És szól a zene, ha jövök haza, már az ajtóban hallom, teljes hangerővel szól, többnyire barokk muzsika, időnként Bartók, népzene, Mahler és sok Schumann, hangfüggöny, mintha bizony fiatalok lennénk. Az állandó zene, a valaha gazdag Vasék lakásából megmentett sötét tarka szőnyegek, egy széles heverő, a félegyházi nagymama empire garnitúrája összébújva a mézeskalácsszínű, bár, sajnos, modern cserépkályhával, szépen összefoglalja azt, amit Pista igényel – ez az ő szobája. Azonban belekiabál a negyedik képem, az *Abrakos tarisznya*, amit Pista, elkészültekor, egyszerűen nem volt hajlandó elviselni – most ez az a kép, amit sohasem szabad kicserélnem, nem tud megenni nélküle. Néha azt hiszem, hogy énvelem is így járt, szegénykém.

A másik nagyszoba az enyém – műterem. Dehogyan az. A vendégek persze csodálják, hát itt lehet lélegzeni, de szép, itt dolgozik, ez a műtermed? Ilyenkor hanyagul megjegyzem, ó, csak télen! Nyáron Szentendrén dolgozunk – az idegenek azt hiszik, a művésztelepen, de ott nincs helyem. A kertünkben van egy garázszerű lapos épület, a világítása remek, északi, s almafákra és hegyekre néz. Ez a pesti meg egyúttal lakó- és fogadószoba is, hatalmas rajzasztal és festékes- meg vegyszeres üvegek, és a papírtárolók mellett körülülhető kisasztal és sovány kis fekvőhely is van benne. S a világítása szörnyű, hajnaltól tíz óráig üvölt bele a nap, s aztán mögéje kerül, s minden ellenfényben kontúrozódik. De ez persze régimódi hülye elképzelés, minek egy festőnek látni? És szanaszét mindenféle olyan vacak, amit szeretek. De használok is. Az én korosztályom még csak ecsettel festett, s az ecseteket lehetőleg szép, népi köcsögökben tartotta, én is. Az akvarellecseteket egy remekművű bajóti fa sőtartóban. A falon magánszentélyem képei, Pista Branyiszkón, Panni a szentendrei kertben, Szuszi nevű vendég cica hátát vakarja és egy szép, egészen kicsi hármastólár, valahonnan hozta valamelyik nagyapám, félek, hogy hadizsákmány, még az első háborúból, és egy igen primitív népi feszület fotója a Balaton-felvidékről. A heverőn cserge van, dögnehéz és gyönyörű, mellette könyvespolc, művészeti, néprajzi és biológiai könyvek, híven őrzöm még

a hajdani nyálcsurogva nézett és nagy nehezen mégis megvásárolt Skira-sorozatot, a drága, új csodaalbumok mellett. Kezem ügyében gyerekkori kedvenceim közül *A nyár szigetén*, Kipling, *Maczkó úr utazásai szárazon és vízen*, Hamsun, *Az anyaföld áldása*, a *József-tetralógia* és Dickens – ezek az elavulás előtti kedvenc olvasmányaim, hiszen ott van Pista nyolcezer könyve a szomszéd szobában, a hallban és a külön lépcsőházban végstelen-végig, és szaporodik, már el se fér, Pista kétségbeesetten közli időről időre: Nincs már helyem! Mire Panni új sort csináltat a könyvespolcokra, és Pista rendezheti újra véres verejtékkal a könyveit – úgy kell neki, ebben a százhetvennégy négyzetméternyi lakásban nem fér el? Hisz lassan már a lépcsőház is megtelik. A külön lépcsőház az előterek zugaiból indul váratlanul, s fogja magát és egy sötétbe nyúló meredek lépcsősorral kilép a Groza Péter rakpartra. Állandó büszkeség és méreg forrása egy személyben. Valaha piros szőnyeg futhatott rajta, s az úri nép itt lépegetett fel a nyilván kapus kitárta, ugyancsak szép formájú, de azóta erősen elhasználódott kapu száján, s odafent balra fordultak, a hall felé, a konyha-kamra komplexumot látniuk sem kellett. Itt engedi ki Pista a kései leballagó vendégeket, nem sajnálja megmászni a lépcsőt, csak áll, kedves mosollyal búcsúzik, és ki is lép az utcára velük egy szippantásnyi Duna-szagra. Aztán kétségbeesetten ott áll, mert nem bírja becsukni a kaput, én is leszaladok hát, s ketten valahogy elbánunk a rozoga készséggel. A kapu erősen beljebb húzódik a házfalból, s ez indítja az ifjúsági parkból hazaigyekvők jó részét, hogy szabad vécének használják a kapunkat, a küszöböt különösen. De mégis, külön lépcsőházi bejáratunk van, szörnyen elegáns dolog, majdnem olyan büszkék vagyunk rá, mint a hajdani Papnövelde utcai hordárra, Baglyas bácsira, aki utolsó példányaként a hordárintézménynek a házunk előtt posztolt, s ügyeinket intézte, mert sokáig nem volt telefonunk – de hát az akkori Krúdy-belvároshoz s a mi életünkhöz tökéletesen illett. Igen, a lakásunk kopottan elegáns, ahogy Bertha Bulcsu írta egy régi, interjúszerű kedves cikkében. És arcpirító szégyenfoltja a Panni szobája. Persze. Egy hatemeletes bérház első emeleti szobája, a parányi, udvarnak sem nevezhető udvarra néz, indokolatlan bádogtetőre – tele lehajigált szeméttel, évezredek óta ott diszlegő lábassal, külön fecskéfészekkel, mert a második emeleti falon is van egy, s a műemlék liftház is idejut. A lift ugyanis henger alakú, a rácsa is szép, és időnként működik is, áldjuk istenünket, hogy csak egy emeletnyi lépcső vezet hozzánk, a konyhabejáratához, az is szénfekete csigalépcső, a korlátja is műemlék lenne, ha még idejében el nem lopták volna. Panni szobájában még szekrény is van – mi Pistával, önző disznók, a szekrényeket száműztük a hallba és a fürdőszobába. Panninál smizett (nem tudom a magyar nevét), azonkívül szépséges fiókos szekrény, cserge a falon, cserge a heverőn, két kis empire fotel, könyvespolcok, a két lefüggönyözött, udvarra néző ablakzugban külön német–francia könyvgyűjtemény. Bajótról származó óriási zöld-fehér csikos cseréptál és Korniss piros bodobács-képe a falán, meg az én számárportrém és zöld-fekete-szürke igazi szőnyeg. Minden bútordarabja a helyén van, a kisasztalt kivéve múzeumba is beillenék, és mégis, nincs mit tenni, sötét, sötét, reménytelen a megvilágítása, a nap csak a nyári hónapokban merészkedik besütönni néhány órára, amikor pedig kint vagyunk Szentendrén. Világ szégyenére és mindnyájunk fájdalmára égő seb a lelkiismeretünkön ez a szoba.

Kétségtelen, hogy a három szobát a három lakója úgy rendezte be, hogy – noha természetellenesen tökéletes a jó viszony testvér-testvér, sógor-sógornő, férj és feleség között – ha valamelyikünk a szobájába vonul, életének minden lényegesebb pillérjét maga körül találja.

Az ajtókat persze be lehet csukni egymás előtt, de nemigen csukjuk be, már csak a cicák közlekedési lehetősége miatt sem. Van, aki utálja a macskákat – sújtsa megvetés és a sors keze, vagyis a macska akarata. Mert ha egy macska úgy dönt, hogy ez az ember az ő szolgája, ott nincs helye és módja az ellenállásnak – no de ez egy másik történet. Élt nálunk Cyrano, Cicelle, Cimbeline, Zerlina, Cipi és Fumi, és Cyrus és Cinegecinke, Matahari és Condé, aztán Pista rám ripakodott, hogy ne intelligenskedjek az irodalmi nevekkal, adjak becsületes nevet a cicáknak, hát Luci fiának ő lett a keresztapja, a neve Pisti. Ő a rokonságra hivatkozva rendszeresen Pista mellé tért délutáni pihenőre.

Közös életünk a hallban zajlik, ahogy a közös étkezések is, kissé szokatlan módon, reggelizni például elreggelizgetünk tizenegy-fél tizenkettőig, mert közben szól a telefon, kihűl a tea, amit iszonyú mennyiségben vedelünk, s közben mohón beszélgetünk egymással, ahogy a kurta ebéd és a szintén hosszúra nyúló vacsora közben is, itt olvas fel egy-egy részletet a regényből Panninak és nekem Pista, s itt nézünk tévét, főleg Panni és én – Pista visszavonul dolgozni és munka közben zenélni, amin én egyfolytában csodálkozom ötven éve – hogy lehetséges, hogy a zene üteme nem zavarja a vers ütemét. A próza persze más, de így is csak néha bukkan fel az írás mélységeiből, kilép a hallba hozzánk, ha például krimet játszanak, s ilyenkor belekérdez: Ez a gyilkos? Vagy ez a felesége? – De hamar megunja. Viszont elejétől végig megnéz minden kardos, csipkegalléros, hajós filmet, őszinte lelkesedéssel izgul végig minden párbajt, ha mégoly silány utánzata is *A három testőrnek*.

„A lakás a vízre kiugrik”, írja Pista, és igaza van. A lakásunk hajó a tengeren, erőd a szigeten, de a bejárat nyitva, kötélhágcsó leeresztve – sokan járnak hozzánk. És kialakult a rend, nem minden vendéget kell mind a hármunknak fogadni. A csak egyikünkhöz jövő vendéggel ki-ki becsukódhatik a saját szobájába, esetleg a közös teához tódulunk össze a hallba. Kíváncsi vagyok, ki az, akinek fontos a lakásunk szaga, ami egyértelműen dohányszag lenne, ha – és most jön a feneség! Jó, szenteltessék meg a vasárnap, a pörkölt, a bableves és a rántott hús mindent betöltő intenzív szagával. De ez a szag alattomosan megüledik, elrejtőzik a ház tekervényeiben, s nincs az a két keresztbe nyitott ablak, ami véglegesen kiűzné. A külön lépcsőházba elraktározott szentendrei almásládák s a felettünk lakó kávéjának friss illata belefuvall időnként, de a sokat emlegetett nem udvar udvar szigorúan gyűjti és tárolja is a „magyar szag”-ot, ahogy egykori angol barátunk meghatározta. Én sem vagyok rest hozzájárulni a szagcsokorhoz, rendszeresen elégetem a pirítókészülékbe rakott kenyérszeleteket, és hiába a füttyülő fazekam, mindig kifuttatom a tejet, s vígan füstöl, míg a szomszéd át nem szól, hogy nem ég nálatok valami? Egyébként is ez ünneptartó ház, karácsonykor úszik a lépcsőházban a fenyő, a gyertya és a „bejgli” illata. Húsvétkor én szoktam odaégetni a sonkát. Nemhiába hallatszik át Pestről is a harangszó s a hátunk mögül a tabáni templom harangjának a kedves zengése, ünnepeken ez az ünnepszág uralkodik, és kész.

Meghonosodtunk itt, a téli Duna partján. Hisz télen láttuk meg legelőször, s karácsonyeste vettük véglegesen tudomásul, hogy idehaza vagyunk. Hirtelen csönd lett, kiürült a rakpart, lélek se jár. De a fekete Duna fölött, mögött ott csillogott Pest minden fénye, s a hóféhéren világitó Erzsébet hídon futottak az autók Pestről Buda felé hosszú, hosszú sorban.

– Mennek anyukáékhoz borlevest enni – mondtam Pistának és Panninak, ahogy bámultuk a karácsonyi csendet, hisz még a kilences és a tizenkilences villamosnak az ablakunk mellé ügyesen odaszerkesztett drótyja se rezdült, s az eloltott gyertyák édes

füstje szállt a cigarettánk mellett. Tíz órától kezdve aztán kezdtek visszafelé futni a hídon, ugyancsak hangtalanul, talán a hó miatt, az autók, s mi az újra meggyújtott gyertyák fényében hallgattuk a tabáni templom éjféli misére szóló harangszavát.

– Megszületett! – mondta Pista. – Mi pedig budaiak lettünk.

De mégsem egészen. Mert sokszor előfordul, hogy mindenféle elintézendőket intézve véletlenül találkozunk a belvárosban.

– Szervusz! Hát te hol jársz erre? – ráztunk kezet egymással nevetve, túlzott csodálkozással eleinte, aztán már csak örültünk, és egymásba karolva mentünk tovább, és beültünk összebújva, mint hajdani illegális szerelmes korunkban, egy presszóba vagy a Mátyás-pincébe. Közben változott körülöttünk a belváros, elmúlt például a kurta kis Duna utca, benyelte az Erzsébet híd aluljárójának a kiépítése, de nekünk ez volt és maradt is az életünk közepe, az első közös lakásunk, a félelemmel dúsitott fiatalság. És mielőtt felléptünk a hidra, Pista megállt, és visszazétt.

– Ugye valahol errefelé laktak Vas Pistáék? Mikor is haltak meg?

Gábor Miklós

TOLLAL

A gesztenyefák ideje

Olvasom '95-ben: milyen ostoba voltam! irtam '54. május 29-én '45-ös magamról; '45-ben körülöttem új élet kezdődött, én meg keserű voltam és magányos. '45-ben, irtam '54-ben, mialatt egy nép nap mint nap hőstetteket vitt végbe, én saját kis lelki szemétdombomon turkálgattam, irtam '54-ben, olvasgatva a '45-ös naplómát. Aztán talán megokosodtam? az ország kezdte rosszul érezni magát, én meg pártszerű marhaságot kezdtem firkálni, „az igazság bajnokaként” ágáltam, dühödtem makacssággal hősileg „harcoltam” hozzám hasonló, melegházban előállított forradalmárokkal együtt. Azt hittem, hogy feláldozom magam, miközben hiú voltam, sértődött és szolgalelkű. És mindezt az elhivatott zseni öntudatával! Mi minden voltam én már eddig életem harmincöt esztendeje alatt! A „kamasz zseni” – a „jampec zseni” – a „pesszimista zseni” – a „morális zseni” – és most? és ma? kérdeztem naplómát '54-ben?! Légy szerényebb! Nem arra születél, hogy mások vezetője légy! Csak szerényen, az istenért, csak szerényen! Nem hiszem, hogy ahol ez történt bennem, ahol *ez vagyok*, nem tudom, hol ez a hely, hogy ott valaha is megváltoznék, sajna nem hiszem. Saskia azt mondja: – *Nem értem, mit írhat az a naplódba!? Nekem egyformán fontos minden: egy nap a szinkronban, egy értekezlet, egy próba – nem, nem is tudom, mi a fontos!* Én sem tudom. Nemcsak tehetségemben nem hiszek többé, de szívemben, őszinteségemben sem. Mert hisz mindez szív és őszinteség dolga volt. Mert okosnak okos voltam én, de mennyire, okos, az mindig vagyok, dühödtem, konokul, gyilkosan okos, a tökféj! A vak! Vajon most tovább látok az orromnál? Ami ebben a naplóban ér valamit, az annyi, hogy egy-egy nap tíz év távlatából is életre kap. Az időjárásról kéne írni, párbeszédtrédékeket lejegyezni,